

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr: 167

W 111 rocznicę urodzin

Noemi Makower

Profesor stomatologii, Orzeszkowa i Dziadek męża

Polecane/Omawiane książki:

- [1] Henryk Makower: *Pamiętnik z getta warszawskiego październik 1940 – styczeń 1943*. Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987.
- [2] Noemi Makower: *Miłość w cieniu śmierci: Wspomnienia z getta warszawskiego*. Wrocław: Erechtejon, 1996.
- [3] **NOEMI I HENRYK MAKOWEROWIE: PAMIĘTNIKI Z MIŁOSNEJ. PAMIĘTNIK Z GETTA WARSZAWSKIEGO. MIŁOŚĆ W CIENIU ŚMIERCI. AUSTERIA ORAZ MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN w WARSZAWIE, KRAKÓW, BUDAPESZT, SYRAKUZY, 2022.**
- [4] Eliza Orzeszkowa: *ELI MAKOWER, KIW, WARSZAWA 1950.*

W serii mamy wiele małżeństw profesorów np. odcinki: 1 Curie, 23 Łętowscy, 46 Hirszfeldowie, 47 Joliot, 61 Pensonowie, 71 Gierkowie, 129 Śliwowsky, 157 Kołakowscy, 168 Koprowscy, z których to mamy pary naukowców - polskich Żydów tj. 46, 129, 157 oraz 168. Dodatkowo małżeństwo Hirszfeldów pracowało także **we Wrocławiu** po drugiej wojnie światowej. W kolejnych odcinkach serii omawiane

są książki oraz (głównie) postacie Bohatek, a o Ich mężach podawane są podstawowe informacje. Dodatkowo mamy odcinki o BOHATERKACH narodowości żydowskiej z różnych krajów, które musiały zmienić miejsce zamieszkania oraz pracy ze względu na wydarzenia związane z hitleryzmem. Bywało iż wracały po wojnie do Polski lub wychodziły z kryjówek, mianowicie były przedstawiane w następujących odcinkach np.: 3,12,13, 45,69,81,88,103 oraz 111. Można zadać sobie retoryczne pytanie – dlaczego piszą One o sobie, lub inni piszą o Nich? A także ... dlaczego były i są tak mądre?

Bohaterką odcinka jest Pani **Noemi Wigdorowicz Makowerowa**, jak dawniej mówiono. Wielokrotnie (w serii) stawiano pytanie – czy aktualna HEROINA jest powszechnie znana??? Myślę iż mało kto o Niej słyszał. To druga Postać (w naszej serii) o tym pięknym imieniu¹. Aby przeczytać książki [2,3] trzeba z Bielska-Białej przejechać się do Katowic.

Noemi urodziła się w Warszawie w rodzinie żydowskiej 24 listopada 1912 roku, czyli w Rosji Carskiej. Gdy Polska odzyskała niepodległość miała 6 lat. W pracy [D] podano iż rodzina była zamożna i zasymilowana. Mamą była Wiera (Dwojra) z domu Maisner, a ojcem lekarz Grzegorz (Eliasz) Wigdorowicz. W 1930 roku (miała 18 lat) ukończyła w Warszawie szkołę średnią im. Zofii Kaleckiej² - o najwyższym poziomie, rodzice nie szczędzili pieniędzy na Jej wykształcenie. W latach 1931-1937 studiowała na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie³. Dziś imię to jest zapomniane, może warto je przywrócić??? Noemi Wigdorowicz uzyskała dyplom lekarz w 1937r., a po dwóch latach dodatkowo także dyplom ze stomatologii. W dniu 28 stycznia 1939 roku wpisano Ją do Warszawsko-Białostockiej Izby Lekarskiej.

Po ukończeniu studiów rozpoczęła pracę w Akademii Stomatologicznej oraz w prywatnym gabinecie przy ul. Chłodnej w Warszawie. Za kilka miesięcy do Polski wkroczyły wojska Rzeszy Niemieckiej. Zaplanowano zabicie 11 milionów Żydów – eseista zwiedził Pałac-

¹ << Piękne imię Noemi to jedno z bardzo wielu imion biblijnych, których pełna jest nasza kultura. Pochodzi ze Starego Testamentu, a dokładnie z Księgi Rut. Noemi to teściowa tytułowej Rut, żona Elimeleka z Betlejem. Kobiety są bardzo ciężko doświadczone – dotyka je klęska w postaci wielkiego głodu, podczas którego umierają między innymi syn Noemi (a mąż Rut). Później Rut ponownie wyszła za mąż za krewnego Rut, Booza. Ich prawnikiem był biblijny król Izraela, Dawid (pogromca Goliata).>> cytat z portalu <https://www.rodzice.pl/znaczenie-imienia-noemi/>;

² <https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/w/18-warszawa/102-oswiata-i-kultura/138845-gimnazjum-i-liceum-kaleckich-w-warszawie>; warto kliknąć na dane o szkole. Głównie dla dzieci z rodzin Żydowskich, ale w szkole <<nie uczono języka hebrajskiego>>. Geografii uczyła Polka Stefania Sempołowska, dr Leopold Infeld – fizyki. Emmy Noether była uprzednio przedstawiona.

³ Eseista pracuje w ATH w Bielsku-Białej, uczelnie nie ma patrona – może czas to zmienić. Kandydatką może być Zofia Kossak.

Muzeum w Wannsee koło Berlina, gdzie szczegóły planu dopracowali niemieccy dygnitarze. Między innymi – jednym z etapów planu były tzw. getta.

Podczas II wojny światowej, w 1940 Nasza Heroina została z rodziną przesiedlona do getta warszawskiego, gdzie pracowała w szpitalu chirurgicznym przy ulicy Leszno 1 oraz była kierowniczką gabinetu stomatologicznego w ambulatorium gminnym. Latem 1942r., podczas wielkiej akcji wysiedleńczej, wzięła ślub z Henrykiem Makowerem. Dnia 27 stycznia 1943 oboje przedostali się na stronę aryjską. Początkowo znaleźli schronienie w mieszkaniu rodziny Paluchów. Przez ponad **18 kolejnych miesięcy** ukrywali się w Miłosnej (Starej Miłosnej) pod Warszawą (dziś na Pradze, w granicach Stolicy) pod opieką przyjaciół i doktora Emila Palucha. Wraz z mężem po opuszczeniu kryjówki pojechali do Lublina.

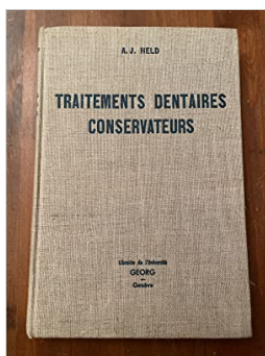
Tam, w sierpniu 1944 wstąpiła jako ochotnik do Ludowego Wojska Polskiego, gdzie pełniła funkcję ordynatora pododdziału Szczękowego Oddziału Chirurgii Szpitala Ewakuacyjnego nr 62. Tę samą drogę przeszedł Jej mąż. W 1946r. została starszym asystentem Kliniki Stomatologicznej Uniwersytetu Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej. Stolica Dolnego Śląska był totalnie zniszczony, a władze chciały go ożywić. Nowopowstałe uczelnie wyższe częściowo obsadzono kadrą ze Lwowa, a częściowo na zasadzie skierowania – jak było z małżeństwem Hirszfeldów. **To właśnie Ludwik Hirszfeld [D] „wydobył” Ją (i Jej męża) z wojska i ściągnął do Wrocławia!!**

Z Wikipedii i innych portali dowiadujemy się że nasza Bohaterka doktoryzowała się w 1949 roku – promotorem jej pracy doktorskiej był Witold Grabowski⁴. Profesor ten krótko potem przeniósł się do Gdańska. W 1963r. habilitowała się, a w 1977 uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego. Co ciekawe w ówczesnym systemie akademickim (w Polsce) istniała „rada/komisja” zatwierdzająca habilitację, ta to „rada” odrzuciła Jej **pierwszą habilitację** – trzeba było mieć silny charakter, aby z sukcesem powtórzyć procedurę habilitacyjną.

W latach 1958–1960 odbyła staż naukowy w Instytucie Dentystycznym w Genewie. Według [D] była to aktywność prywatna, bo oficjalnie towarzyszyła mężowi, który pracował okresowo w **Światowej Organizacji Zdrowia (WHO)**. Przez ponad rok pracowała jako wolontariusz w tamtejszej École Dentaire u profesorów Arthura-Jeana Helda, Louisa Josepha Baume’a oraz Françoisa Ackermanna⁵.

⁴ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Grabowski_\(radiolog\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Grabowski_(radiolog)); o wybitnym polskim lekarzu.

⁵ Nie mają hasel w polskiej Wikipedii.

Seller Image

Traitements dentaires conservateurs (Endodontie)

ARTHUR-JEAN HELD, HENRI JUGE, ARMEN TCHÉRAZ

Published by Librairie de l'Université Gerog & Cie, 1951

Seller: Librairie des Possibles, ROUFFACH, France

Seller Rating: ★★★★★

[Contact seller](#)

Used - Hardcover

£ 18.15

[Convert currency](#)

£ 4.41 Shipping

From France to United Kingdom

Quantity: 1

 Add to Basket

hardcover. Illustrations de Robert Privat et Raymond Taberlet, Planches hors texte en fin de volume (illustrator). Librairie de l'Université Gerog & Cie 1951. in-8. 276 pages. Librairie de l'Université Gerog & Cie 1951. in-8. 276 pages. Nb de volume : 1. Préface de Andrée et Henry Chaput . Préface de Andrée et Henry Chaput . Reliure de pleine toile grise de l'éditeur, titres bleus sur le premier plat et le sur le dos, très bon état, signature en page de...+ [More](#)

Książka profesora Helda nadal do kupienia w Internecie (ale nie ma on hasła w Wikipedii)

Tuż potem – po powrocie do Polski – uzyskała II stopień specjalizacji z zakresu protetyki stomatologicznej. W wielu odcinkach podkreśla się iż bohaterki znają wiele języków obcych – jako przedwojenna absolwentka studiów wyższych musiała dobrze znać np. francuski, Genewa to francuskojęzyczna część Szwajcarii. Angielski jest językiem nauki więc musiała go umieć jak każdy poważny naukowiec.

Dokładny opis jej kariery naukowej znajdziemy „on-line” (!!!) w publikacji [D] – tytuł podano po polsku i po angielsku, ale tekst oprócz streszczenia jest po polsku!!! Już w 1955 roku była na 5-tygodniowym stażu w Szwajcarii i Wiedniu. Zapewne praca w klinikach Genewy, II-gi stopień specjalizacji oraz nowa rozprawa habilitacyjna spowodowała, że Jej przeciwnicy stracili wszelkie argumenty...Została docentem (według ówczesnej nomenklatury), a potem profesorem.

W latach 1964–1983 była kierownikiem Katedry Protetyki Stomatologicznej Akademii Medycznej we Wrocławiu. W latach 1982–1984 była członkiem Komitetu Ekologicznego Polskiej Akademii Nauk, a w latach 1967–1984 kierownikiem zespołu ds. profilaktyki fluorkowej przy MZiOS.

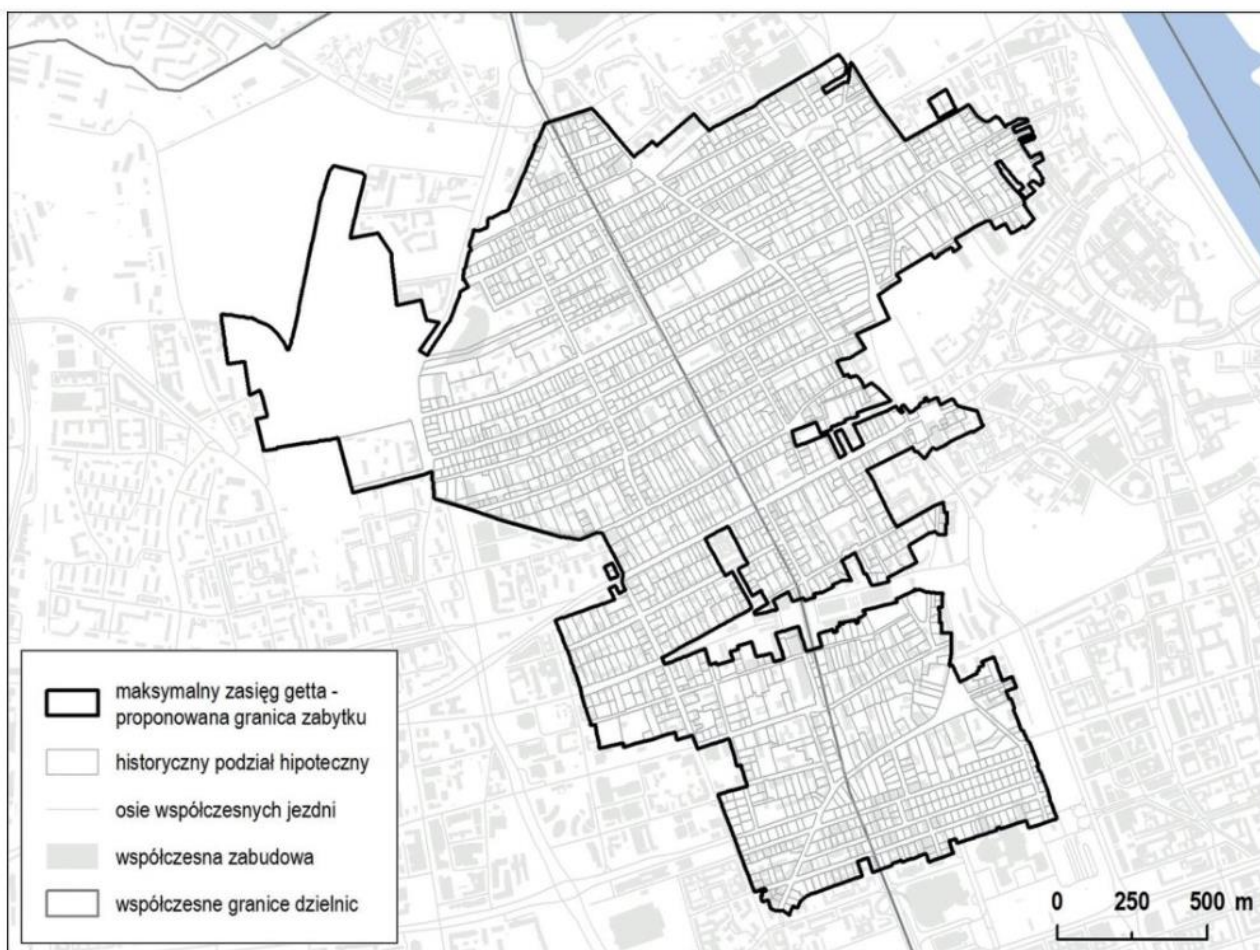
Misją prawdziwych naukowców jest także propagowanie nauki. Takie zadania stawiają sobie towarzystwa naukowe i Ona właśnie była wieloletnim członkiem Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. W latach 1976–1979 była przewodniczącą zarządu oddziału wrocławskiego.

W 1986r. wyjechała do Szwecji, gdzie od wielu lat mieszkała jej najbliższa rodzina. Tam **zmarła w wieku 103 lat.**

Omawiane książki dotyczą najtrudniejszego etapu ich życia – życia w getcie, a potem ukrywania się przed Niemcami. Książki naprzód wydano oddzielnie we Wrocławiu, a potem w łącznej edycji w Krakowie.

Książkę [1] wydało Ossolineum stare, prestiżowe wydawnictwo. Egzemplarz wypożyczony z biblioteki jest solidnie zniszczony. Na pierwszej stronie mamy legitymacyjne zdjęcie profesora. Dopisek pod liniami zawierającymi tytuł, mniejszą czcionką: „Opracowała i uzupełniła Noemi Makowerowa”. Wstęp także Ona napisała.

Okazuje się, że znalazła tekst męża, który przedwcześnie zmarł. Książka nie zawiera żadnych zdjęć ani rysunków. Temat getta⁶ jest straszny, profesor nie robił żadnych notatek, skoro wyszli i się ukrywali to poczuł konieczność podzielenia się wiedzą z całym światem.

Maksymalny zasięg getta w Warszawie – proponowana granica zabytku

[https://varsavianista.pl/index.php/2021/04/19/granice-terenu-getta-w-warszawie/;](https://varsavianista.pl/index.php/2021/04/19/granice-terenu-getta-w-warszawie/)

⁶ <https://new.getto.pl/pl/Atlas-getta;>

Ucieczka - to wyjazd ciężarówką z terenu Getta (str. 210), udało się. Kierowca wysadził Ich w pobliżu szpitala Dzieciątka Jezus. Przyjęli Ich we własnym mieszkaniu znajomi lekarze – małżeństwo Olga i Emilian Paluch. Za kilka dni 18-letni Janusz Urzykowski⁷, zabrał ich do kolejki podmiejskiej i pojechali do domu jego rodziców i dziadków.

Obok willi gdzie się ukrywali, z innego domu w Miłosnej, wyprowadzono właścicieli oraz „znalezionych” Żydów (strony 210-211). Niemieccy żołnierze rozstrzelali wszystkich gdzieś w pobliżu, było słychać kolejne wystrzały⁸. Gospodarze Makowerów wykopali pod domem 2 skrytki, gdzie Ci ludzie mogli się schować. Zdążyli, przydały się – uratowały życie wszystkim **trzykrotnie**. Pan Makower pisze językiem (?) zwykłym o rzeczach strasznych, a jak miałby pisać? Zaczął pisać natychmiast po ukryciu się tamże... Gdy zjawili się Rosjanie na prawym brzegu Wisły, można było opuścić kryjówkę. Jednak Pan Makower zachorował, jeszcze w tej niedoli poratowali ich wybawcy. Gdy tylko stanął na nogi, radzieckim samochodem ciężarowym pojechali do Lublina, jak wiemy. **Ostanie zdanie omawianej książki to:** „[...] oboje zgłosiliśmy się jako ochotnicy do I Armii i zostaliśmy skierowani do pracy, do lubelskiego szpitala ewakuacyjnego nr 62”.

Podrozdziały nie mają numerów, ale mają tytuły: „Getto się dopełnia”, Praca, Losy rodziny Emy i mojej, Początek końca getta, Przygotowania do uciezki...

<https://new.getto.pl/pl/Kalendarium>; warto przeczytać kalendarium. Potworni Hitlerowcy zaplanowali wszystko z niemiecką precyzją. Pomysłem był **proces**, rozpisanie zbrodni na **etapy**.

Przez pewien czas Żydzi mogli wychodzić z terenu Getta, kto miał zakłady rzemieślnicze, przez krótki czas nie były ukradzione, zniszczone. Właśnie do tychże zakładów wychodzono.

Każdy musi sam przeczytać.

Książki są polecane.

Postać Bohaterki warta jest przypomnienia.

---

⁷ <http://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,173981,Janusz-Urzykowski-nekrolog.html>; zmarł w 2012 roku, można przeczytać nekrolog.

⁸ Nauczyciel eseisty – wykładowca fizyki dr Andrzej Sycz – był wraz z mamą nagrodzony medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” za uratowanie żydowskiej dziewczynki.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Sycz;

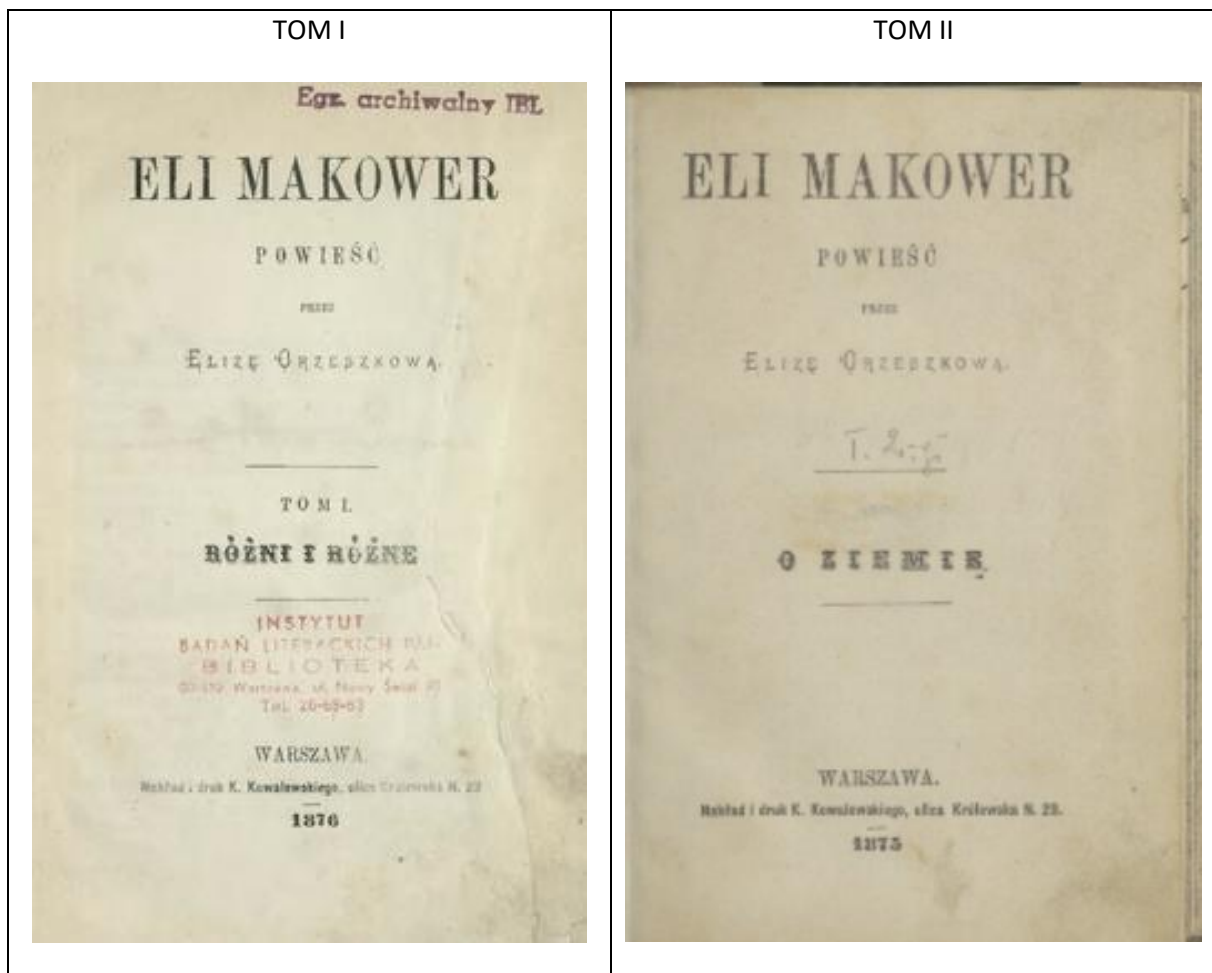
CIEKAWOSTKA

Z Wikipedii:

<<Na weselu dziadków /Profesora/ Makowera gościem była [Eliza Orzeszkowa](#), która opisała to zdarzenie w powieści [Eli Makower](#).>>

Wspomniany Makower to właśnie mąż naszej HEROINY.

Skłoniło to eseistę do zapoznania się z nieznaną książką ELIZY ORZESZKOWEJ.

ZASOBY – WIKIPEDIA oraz POLONA

Źródło: POLONA

DODATEK O MĘŻU BOHATERKI:

Skopiowane z Wikipedii:

<<**Henryk Makower** (ur. 10 lutego 1904 w Kaliszu, zm. 11 marca 1964 we Wrocławiu) – polski lekarz i badacz żydowskiego pochodzenia, profesor mikrobiologii Akademii Medycznej we Wrocławiu, kierownik Zakładu Wirusologii Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej.

[...] Zajmował się **mikrobiologią, wirusologią, epidemiologią i etiologią chorób wirusowych**, specjalnie grypy, obroną komórkową w zakażeniach wirusowych, myxowirusami, enterowirusami, bakteriofagami, hemaglutynacją, biologicznym ujęciem zjawisk odporności. Ogłosił ponad 100 publikacji, na przykład *Świat wirusów*. Popularnonaukową książkę *Świat bakterii* i monografię *Grypa* przetłumaczono na kilka języków. **Należał do powołanej w 1958 komisji do spraw szczepienia żywą szczepionką poliomyelitis (polio, choroba Heinego-Medina)**. W latach 1959–1960 przebywał w Genewie jako ekspert od epidemiologii grypy Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).

[...] {Mieli dwoje} dzieci: lekarza Józefa Jerzego i docenta psychologii Irenę Marię.>>

LINKI I INNE PUBLIKACJE

- A. GRODIN, Michael A. (ed.). *Jewish medical resistance in the holocaust*. Berghahn Books, 2014.
- B. <http://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,308509,Noemi-Wigdorowicz-Makowerowa-kondolencje.html>; nekrolog.
- C. https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_Makower; o mężu Bohaterki.
- D. <file:///C:/Users/Stan/Downloads/115.pdf>;
Dental and Medical Problems 2013, vol. 50, nr 1, January-March, p. 115–126.
Profesor doktor habilitowana medycyny Noemi Wigdorowicz-Makowerowa (ur. 1912) – współtwórczyni wrocławskiej szkoły protetyki stomatologicznej
Professor Noemi Wigdorowicz-Makowerowa (b. 1912) Co-Creator of Wrocław's School of Prosthodontics Dentistry
- E. http://next.owlapps.net/owlapps_apps/articles?id=1500857&lang=pl; informacje.

<https://ikm.gda.pl/2021/08/09/gdanskie-zydowki/>; Gdańskie Żydówki

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

Wrocław

www.wroclaw.pl/akademicki-wroclaw/znani-profesorowie-we-wroclawiu-1

Mapa Maps YouTube Maps

[Aktualności](#)
[Dla studenta](#)
[WCA](#)
[Uczelnie](#)
[Wydarzenia](#)
[Stypendia](#)
[Przedsiębiorczość](#)

01.12.2015 | Redakcja www.wroclaw.pl

Reklama omawianej KSIĄŻKI [3] na portalu Wydawcy

austeria.pl/produkt/pamietniki-z-milosnej-henryk-makower-getto-pazdziernik-1940%E2%80%8A-%E2%80%8A-styczen-1943-noemi-makower-milosc...

Gmail YouTube Maps YouTube Maps

O nas Sklep Zapowiedzi wydawnicze E-booki Nowości Wydarzenia Kontakt PL EN

AUSTERIA

Wydawnictwo AUSTERIA

CATEGORIES

- BEZ KATEGORII
- E-BOOKI
- DZIENNIKI, WSPOMNIENIA
- POEZJA
- POCZTÓWKI
- ALBUMY, PRZEWODNIKI
- BAJKI
- LITERATURA RELIGIJNA
- NOTESY I KALENDARZE
- OPRACOWANIA NAUKOWE

NOEMI I HENRYK MAKOWEROWIE, PAMIĘTNIKI Z MIŁOSNEJ. PAMIĘTNIK Z GETTA WARSZAWSKIEGO. MIŁOŚĆ W CIENIU ŚMIERCI

56,00 zł

ILOŚĆ SZTUK - 1 + **Dodaj do koszyka**

Kategoria: Dzienniki, Wspomnienia

Noemi Wigdorowicz-Makower (ur. w 1912 w Warszawie, zm. w 2015 w Sztokholmie) – polska lekarz stomatolog, żydowskiego pochodzenia, wieloletnia pracowni naukowy Akademii Medycznej we Wrocławiu. Ukończyła Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego.

W 1940 r. przesiedlona do getta, gdzie pracowała w gabinecie dentystycznym oraz w ambulatorium gminnym. W getcie poznała męża Henryka Makowera.

Po ucieczce z getta oboje ukrywali się w Miłosnej pod Warszawą. Podobnie jak mąż w 1944 r. wstąpiła jako ochotnik do Ludowego Wojska Polskiego.

Od 1946 r. pracował w Klinice Stomatologii Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie zdobywała

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Plakaty wystawione na Placu Grzybowskim w Warszawie w ramach Festiwalu Kultury Żydowskiej w Warszawie we wrześniu 2022r.

Zdjęcia z Getta Warszawskiego z NAC

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

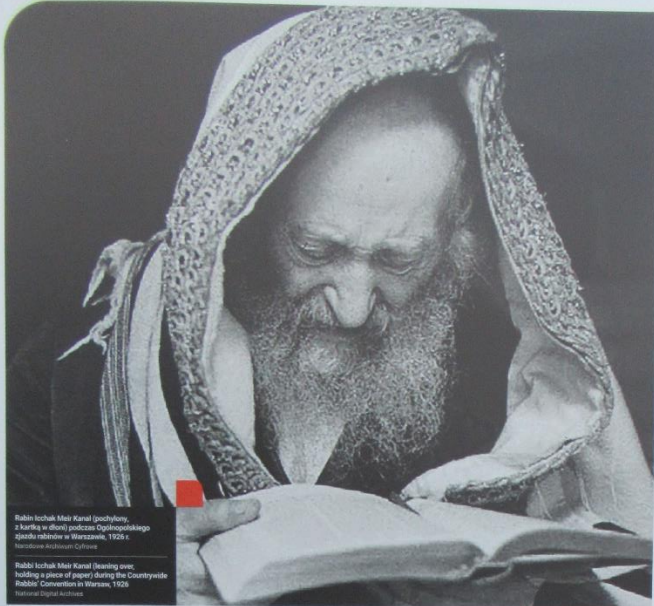

Synagoga Nożyków w Warszawie

Być może nasza Bohaterka z mężem chodzili do tej Synagogi...

Poniżej Pamięci Tych co zginęli
/Festiwal Kultury Żydowskiej – Warszawa – wrzesień 2022/

Rabin Icchak Meir Kanat (pochylony) z barki w chwili podczas Ogólnopolskiego zjazdu rabinów w Warszawie, 1926 r.
Archiwum Aktowności Cyfrowej

Rabbi Icchak Meir Kanat (beating over, holding a piece of paper) during the Countrywide Rabbinic Convention in Warsaw, 1926
National Digital Archives

Rabin Icchak Meir Kanat

1860 – 1942

Rabin Kanat. Kadz z niemieckiego filmu propagandowego, nakręconego w getcie w maju 1942 r.
Archiwum Aktowności Cyfrowej

Rabbi Kanat. Still from a German propaganda film made in the ghetto in May 1942
National Digital Archives

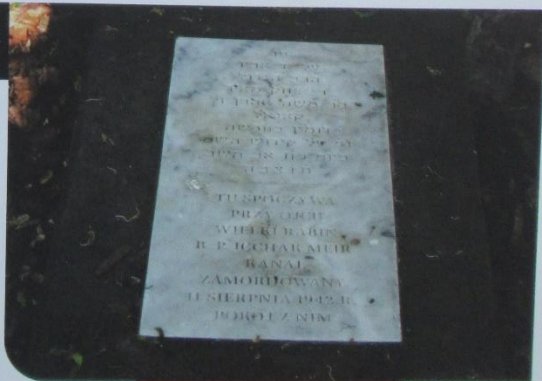

Rabin Kanat (pierwszy z prawej, siedzi przy stole) podczas Ogólnopolskiego zjazdu rabinów w Warszawie, 1926 r.
Archiwum Aktowności Cyfrowej

Rabbi Kanat (first from right, sitting at the table) during the Countrywide Rabbinic Convention in Warsaw, 1926
National Digital Archives

Grob rabinów Kanata na cmentarzu żydowskim przy ul. Okopowej
Fotografia: J. Krawiec, Spisak

Rabbi Kanat's grave in the Okopowa St. Jewish cemetery in Warsaw
Photo: J. Krawiec, Spisak

Stefania Szwejger

1890 – 1942

Stefania Szwejger, dyrektorka gimnazjum dla dziewcząt „Jehudajah”
 odnowca podłoża i okresu wojny,
 Dżerzi Fajters House

Stefania Szwejger, headmistress
 of the Yehudajah girls' gymnasium
 wartime photograph,
 Dżerzi Fajters House

Uczennice gimnazjum „Jehudajah”, 1934 r.
 Dżerzi Fajters House

Students of the Yehudajah gymnasium, 1934
 Dżerzi Fajters House

Stefania Szwejger (druga z lewej)
 wśród nauczycieli i uczennic
 gimnazjum „Jehudajah”, 1927 r.
 Dżerzi Fajters House

Stefania Szwejger (second from left)
 among the teaching staff and students
 of the Yehudajah gymnasium
 wartime photograph,
 Dżerzi Fajters House

Dyrektorka Gimnazjum dla Dziewcząt

Pismo konspiracyjne "Neged ha - zerem" ("Przeciw Prądowi")

Przerzut towarów (zapewne jedzenia) przez mur getta

Ulica Prózna w Warszawie, dochodzi do Placu Grzybowskiego, nie remontowana od czasów wojny

Przy stole (koło świec)
m.in. Pani Gołda Tencer – Dyrektor Teatru Żydowskiego w Warszawie.

Z ulicy Próżnej widać słynny budynek PAST-y. Robiło się ciemno – o 20:00 był kolejny koncert na Placu Grzybowskim w ramach Festiwalu Kultury Żydowskiej.

Solistka oraz trębacz z Nowego Yorku, śpiewała w języku jidysz.

Roman Kramsztyk (1885–1942)
Portret kobiety
1923
olej, płótno

Muzeum w Zamku w Lublinie

Zdjęcia NAC oraz wykonał Stan Zawiślak (eseista).